

Risico-analyse
Hogeschool Heerlen

Amsterdam, 2 maart 1994
Van Dijk, Van Soomeren en Partners
J.E. Bruinink
H.J. Korthals Altes
met medewerking van
A.G. van Dijk

Inhoudsopgave

	pagina
1 Voorgeschiedenis	1
2 Eigen observatie	2
3 Huidige gebruikers van het gebied	3
4 Beleidsmakers van gemeente en politie	5
5 De Hogeschool	7
6 Precedenten	11
7 Overige informatiebronnen	12
8 Conclusie	13

Bijlage: Overzicht geïnterviewde personen

1 Voorgeschiedenis

In opdracht van de Heerlense Hogeschool is Van Dijk, Van Soomer en Partners (DSP) in december 1993 gestart met het verzamelen van gegevens inzake de sociale veiligheid rondom de nieuwbouwlocatie van de Heerlense Hogeschool. De probleemstelling van het onderzoek luidt: *is de gekozen lokatie van de nieuwbouw wel verantwoord, gezien bestaande en te verwachten onveiligheidsproblematiek en het minder gunstige imago van de omgeving?*

De formulering van de vraagstelling weerspiegelt de grote zorg van de Hogeschool voor de persoonlijke veiligheid en het welbevinden van haar studenten alsmede voor het functioneren (de exploitatie) van de school als 'bedrijf' op de nieuwe locatie.

In de eerste offerte voor de risico-analyse die DSP uitbracht was ook een studie naar wenselijke maatregelen en een voorstel voor een organisatiestructuur (samenwerkingsverband) voor de implementatie van die maatregelen begrepen. De Hogeschool gaf echter aan allereerst behoefte te hebben aan het in kaart brengen van de risico's. Het maatregelenpakket en het organisatieverband zou onderwerp van een eventuele vervolgstudie kunnen worden.

De verzamelde gegevens zijn neergelegd in een rapportage, die besproken is in de 'stuurgroep nieuwbouw'. In die vergadering heeft ook de 'weging' van de onderzoeksresultaten plaatsgevonden, die heeft geleid tot de conclusie (de beantwoording van de onderzoeksvraag). Deze conclusie werd door alle deelnemers aan de 'stuurgroep nieuwbouw' onderschreven. De notitie is vervolgens voorgelegd aan een (eenmalige) klankbordgroep, waarin naast de sturgroepleden ook beleidsmakers van gemeente en politie zitting hadden.

Het commentaar, dat uit de zittingen van sturgroep nieuwbouw en klankbordgroep naar voren kwam, is in voorliggende (definitieve) rapportage verwerkt.

Voor het verzamelen van de gegevens is gebruik gemaakt van de volgende informatiebronnen:

- observatie van de locatie alsmede de aanvoerroute en de stationsomgeving op verschillende tijdstippen;
- gesprekken met de huidige gebruikers van het gebied;
- gesprekken met beleidsmakers van gemeente en politie;
- gesprekken met vertegenwoordigers van hogeschoolpersoneel en -studenten;
- een precedenten-onderzoek onder drie scholen (Coriovallum te Heerlen, de Polytechnische school te Rotterdam en de Haagse Hogeschool).

De informanten zijn zorgvuldig geselecteerd om een zo breed en objectief mogelijk beeld te krijgen¹. Zakelijke en persoonlijke standpunten van de informanten kunnen soms door elkaar heenspielen.

De gegevens zijn aangevuld met een telefonische interviewronde onder (10) studenten en (10) ouders van studenten.

1 Voor een compleet overzicht van geïnterviewde organisaties en personen zie de bijlage.

2 Eigen observatie

Rond het station is reeds in de ochtenduren de *drugscene* prominent aanwezig. De scene concentreert zich in en om de voetgangerstunnel tussen het NS-station en de overweg, oostelijk van het station; de scene verstoort daardoor overdag de aanvoerroute naar de CBS-weg niet. 's Avonds echter ging de tunnel tot voor kort al rond 7 uur op slot², waardoor de scene uitwaaierte in diverse richtingen. Ook in de richting van de busperron-overkapping, waar zij de route naar de CBS-weg zou verstoren. Dit is niet bevorderlijk voor de veiligheid van hogeschoolgebruikers, die in de avonduren de Hogeschool zullen gaan bezoeken³.

Op de CBS-weg is overdag geen *prostitutie* waargenomen. Met het invallen van de duisternis komt de prostitutie langzaam op gang. Op vrijdagavond 4 februari 1994 om 19.15, toen de avondobservatie plaats vond, waren 4 prostituées aanwezig. Anderhalf uur later werden 7 prostituées geteld. Van enige verkeersoverlast was op beide momenten geen sprake. De prostituées richten zich op het autoverkeer, omdat hun klanten altijd per auto komen in verband met het vervoer naar het 'afwerkadres'. Voetgangers en fietsers zijn om die redenen niet interessant voor prostituées en worden niet aangesproken. Zij staan dan ook met hun rug naar het fiets-/voetpad toe.

Samenvattende indruk

De drugscene is prominent aanwezig, storend en schadelijk voor het veiligheidsgevoel, dit laatste met name 's avonds; het brandpunt van deze scene ligt bij het station, dus niet direct bij de geplande nieuwbouwlocatie. De prostitutiescene is vergeleken met de drugscene beduidend minder prominent, minder storend en minder schadelijk voor het veiligheidsgevoel. Het brandpunt van deze scene ligt bij de CBS-weg, dus direct bij de geplande nieuwbouwlocatie.

2 In de klankbordgroepvergadering is gebleken dat in deze situatie sinds kort verandering is gekomen. Gelijktijdig met de opening van het drugsopvanghuis naast het politiebureau aan de achterzijde van het station, is de betreffende tunnel voor een nader te bepalen periode 24 uur per dag afgesloten. Deze nieuwe situatie maakt deel uit van een actieplan, waarvan het beter beheersbaar maken van de drugscene het doel is.

3 De avondactiviteiten (in het toekomstig facilitair centrum) worden voor de Hogeschool steeds belangrijker. Het contract- en post-HBO onderwijs neemt reeds toe. Daarnaast zal in het kader van serviceverlening en klantvriendelijkheid ook de dagstudent meer mogelijkheden geboden worden om 's avonds van de diensten van de Hogeschool gebruik te maken (bijvoorbeeld voor cursussen of bibliotheek).

3 Huidige gebruikers van het gebied

Geïnterviewd zijn CBS, VSL, NCIV, wijkvertegenwoordigers Zeswegen⁴, verhuurders van woningen in Zeswegen en een ex-bewoner van een perceel recht tegenover het busstation. De huidige gebruikers signaleren het straatprostitutieprobleem op de CBS-weg en kunnen er begrip voor opbrengen dat dit de Hogeschooldirectie deed besluiten tot het doen opstellen van een risico-analyse. Men ziet het als een probleem van openbare orde. Met criminaliteitspreventie heeft het weinig te maken. De straatprostitutie leidt volgens hen niet tot het optreden van (meer) delicten. Ook wordt door hen ontkend dat Zeswegen met een algemeen imagoprobleem kampt. Het feit dat hier vroeger een mijn lag vormt geen nadeel, behalve dat het de plek gevoeliger maakt voor bodemvervuilingsschandalen. Het probleem concentreert zich voor hun gevoel vrijwel volledig op de straatprostitutie. Men ervaart het als onplezierig en zeer storend om met deze scene oog in oog te staan. Vooral het aangesproken worden en het waarnemen van het 'afwerken' of de sporen daarvan op het eigen terrein is ronduit vervelend⁵. Er is niet zozeer sprake van daadwerkelijke angst zelf iets te overkomen. Geen van de huidige gebruikers raadt de Hogeschool af zich hier te vestigen. Wel vindt men het vanzelfsprekend dat de Hogeschool het 'uitdrijven' van de straatprostitutie naar elders als voorwaardestelt. Dit wordt als een randvoorwaarde voor een goede exploitbaarheid gezien, met name door het NVIV, waar men moeilijk kan leven met het idee dat men avondactiviteiten naar vestigingen buiten Heerlen heeft moeten verleggen, omdat men vindt dat klanten niet geconfronteerd kunnen worden met straatprostitutie.

Overigens deden verschillende van de wellicht toekomstige bureaus spontaan een aanbod tot samenwerking op het gebied van veiligheidszorg, soms heel concreet. Het gesprek met een ex-bewoner van een perceel recht tegenover het busstation leverde een indringend ooggetuigenverslag op van 15 jaar langzame achteruitgang van de sfeer en de veiligheid op deze lokatie. De verplaatsing van het overdekte busstation naar de achterkant van het station en de overdekte vorm ervan heeft volgens deze ex-bewoner uitnodigend gewerkt op junks.

Het oordeel van verhuurders van (sociale) woningen in Zeswegen over de wijk is gematigd. De problemen in de wijk spitsen zich voornamelijk toe op een aantal flatwoningen bij het winkelcentrum. Deze flatwoningen hebben een slechte naam. Mede door de relatief hoge huur fungeren de flats als doorgangshuis. De verhuurders geven aan dat het imago van de wijk dikwijls potentiële huurders afketst. Met name de drugproblematiek (in de flats) schrikt bewoners af. De huidige bewoners zijn overigens redelijk tevreden over hun woonsfeer. Dit is gebleken uit een intern imago-onderzoek (niet openbaar) onder de eigen huurders, aldus een verhuurder. De verhuurders blijken naar hun zeggen geen problemen te hebben met de kosten voor mutatie-onderhoud. Verder ligt het aantal binnengekomen klachten en incidenten van huurders niet hoger dan elders in Heerlen, aldus de verhuurders.

4 Om publiciteit (over het onderzoek) zoveel mogelijk te vermijden, zijn deze respondenten zeer zorgvuldig (en op advies van de gemeente) gekozen.

5 Dit heeft er toe geleid dat de gebruikers van het gebied enkele maatregelen hebben genomen, zoals een beter hek en een slagboom. Sindsdien ondervinden de gebruikers naar eigen zeggen geen overlast meer op het eigen terrein.

Samenvattende indruk

Als Zeswegen met een imagoprobleem kampt, is dat niet terecht of althans niet volledig terecht; van een criminaliteitsrisico van betekenis is geen sprake, maar de straatprostitutie wordt als probleem ervaren, omdat deze scene hinderlijk is en de exploiteerbaarheid van een bedrijf of instelling kan schaden.

4 Beleidmakers van gemeente en politie

Geïnterviewd zijn de burgemeester, de coördinator bestuurlijke preventie, de politie (chef basiseenheid Heerlen-centrum) en de diensten stadsontwikkeling en welzijn.

De *burgemeester* is niet ingenomen met het initiatief tot het opstellen van een risico-analyse. De lokatie voor de Hogeschool is destijds met zorg gekozen en van de kant van de gemeente zijn er toezeggingen gedaan om de veiligheidssituatie rondom de lokatie te waarborgen. Daaraan wordt volgens hem momenteel hard gewerkt. Volgens de burgemeester is de gedoogzone voor prostitutie aan de CBS-weg waarschijnlijk al volgend jaar daar weg, en in ieder geval voor het moment dat de Hogeschool haar poorten opent. Dit is meer dan eens vastgelegd en uitgesproken in de raad. Een officieel raadsbesluit in deze ontbreekt⁶, maar staat gepland na de komende raadsverkiezingen. Ten aanzien van de drugproblematiek geeft de burgemeester aan, dat er momenteel onderhandeld wordt met de stad Aken om daar Duitse junks op te vangen (o.a. met behulp van een methadonproject) die nu nog naar Heerlen uitwijken. Dit zou het aantal junks op en rondom het station met ongeveer 50% doen afnemen.

De *coördinator bestuurlijke preventie* acht de lokatie aan de CBS-weg geschikt voor de Hogeschool. Hij erkent dat de straatprostitutie aan de CBS-weg voor overlast zorgt, maar ziet geen (ongewenste) confrontaties tussen studenten en prostituées. Verder erkent hij dat de naam Zeswegen een negatief imago heeft. Een werkgroep imago-verbetering probeert daar momenteel iets aan te doen⁷, onder meer door het verspreiden van voorlichtingsmateriaal in de wijk en het opvangen van nieuwkomers in de wijk.

De *politie* acht de lokatie eveneens geschikt voor de Hogeschool, maar schat de kans op het verplaatsen van de informele gedoogzone iets lager in dan de burgemeester. Een informele gedoogzone is volgens de politie gebonden aan een plek dichtbij het centrum maar toch op afstand van (woon-)bebouwing, en dat soort plekken zijn er buiten de CBS-weg nauwelijks meer. Alleen een officieel erkende gedoogplaats 'met toeters en bellen' (=voorzieningen voor prostituées en prostituanten) kan werkelijk soelaas bieden. Daarvoor is echter een raadsbesluit nodig, maar dat is nog niet genomen. Men kan dan volgens de politie niet anders doen dan de raadsverkiezingen afwachten en bekijken wat daar bereikt kan worden voor een officiële gedoogplaats. Hij acht een voorstel om te komen tot een formele gedoogzone in de nieuwe politieke constellatie beslist niet kansloos. Hij constateert dat steeds meer personen met een politieke verantwoordelijkheid, die vroeger tegen waren, nu langzaam neigen naar 'voor'.

Ten aanzien van de overlast van de drugscene rond het station verwacht de politie veel van het opvanghuis voor de 'eigen junks', dat in februari 1994 zijn poorten opende. Men kan de drie groepen (eigen junks, dealers uit de randstad die op de hoge prijzen en duitse junks die op de lage prijzen afkomen) dan makkelijker scheiden en aanpakken. Aken gaat waarschijnlijk over op een humaner drugsbeleid,

6 Bij de klankbordgroepvergadering wees de kabinetschef van de gemeente erop dat het onderwerp wel op de politieke agenda gestaan heeft en dat daarvan ook schriftelijke bewijzen zijn. Er is een advies van de fractievoorzitters (met uitzondering van de fracties Heerlen Noord en Groen Links) aan de raad. Daarin wordt gesteld dat de prostitutie van de CBS-weg zal moeten verdwijnen indien vast komt te staan dat de Hogeschool op die lokatie gaat bouwen.

7 De coördinator bestuurlijke preventie neemt deel aan deze werkgroep. De werkgroep maakt onderdeel uit van het Sociale Vernieuwingsproject Zeswegen.

waarvan een minder marginaliserend en prijsopdrijvend effect op de groep Duitse verslaafden uitgaat dan van het huidige harde jaagbeleid.

De *dienst stadsontwikkeling* vindt de lokatie aan de CBS-weg geschikt voor de Hogeschool. Binnen de dienst zijn er plannen om het terrein ertegenover (langs de spoorlijn) een sociaal veilige functie te geven, zodat een meer aantrekkelijke route naar Zeswegen ontstaat. Gedacht wordt hierbij onder andere ook aan woningen. De route van het station naar de CBS-weg is volgens de dienst in de huidige vorm ongeschikt voor het opvangen van grote stromen voetgangers. Met name de verkeersveiligheid laat te wensen over. Er wordt momenteel gestudeerd op een betere routing voor voetgangers. Een alternatieve route, die ook vanuit het CBS wordt bepleit, loopt via het (nu nog) NS-terrein langs de sporen en verder langs de achterkant van het CBS-kantoor. De route loopt nu dood ter hoogte van de historische mijnschacht O.N. I, maar zou op vrij eenvoudige wijze doorgetrokken kunnen worden naar het gebied Zeswegen.

Vanuit de *dienst Welzijn* is gesproken met de voorzitter van de werkgroep Sociale Veiligheid in Heerlen. Deze werkgroep houdt zich nadrukkelijk bezig met Zeswegen. Momenteel wordt met behulp van een checklist de sociale veiligheid in die wijk in kaart gebracht. De uitkomst van die 'screening' wordt binnenkort verwacht. Tot nu toe staat de werkgroep positief tegenover de vestiging van de Hogeschool op Zeswegen; men ziet de veiligheid niet als overwegend probleem.

Samenvattende indruk

Men ziet geen werkelijke risico's voor de Hogeschool op de lokatie Zeswegen, indien de voornemens tot het verwijderen van de prostitutiescene, zoals toegezegd, gerealiseerd worden.

5 De Hogeschool

De meningen van de *studierichtingleiders* (SRL's) van de 4 sectoren van de Hogeschool over de lokatie op Zeswegen zijn verdeeld.

De (plaatsvervangend) SRL van de sector Onderwijs (en tevens voorzitter van de MR) acht de lokatie geschikt voor de Hogeschool. Weliswaar zijn er betere lokaties denkbaar, maar elke lokatie heeft zo zijn nadelen. De nadelen op Zeswegen wegen zijns inziens niet zo zwaar dat vestiging van de Hogeschool daar niet verantwoord is. Zo zullen de studenten van de straatprostitutie weinig last hebben, want er is bij de sector onderwijs geen avondonderwijs voor studenten. De drugproblematiek is in de ogen van de SRL een Heerlens probleem. Daar word je, ongeacht waar de Hogeschool is gevestigd, altijd mee geconfronteerd. Tegen de wijk Zeswegen wordt door de SRL neutraal aangekeken. De SRL heeft zelf geen ervaringen gehad met criminaliteit in Zeswegen en geeft aan dat hij studenten van de sector Onderwijs (bij PABO is 90% vrouw) of andere leraren er ook nooit over heeft gehoord.

De SRL Fysiotherapie van de sector Gezondheidszorg (tevens lid MR) ziet de Hogeschool het liefst verrijzen op een lokatie waar een cluster met andere scholen kan worden gevormd, maar wijst de lokatie aan de CBS-weg niet af. Er zal dan wel wat gedaan moeten worden aan het verbeteren van de verbinding naar het station en aan de sociale problematiek (drugs en prostitutie). Deze problemen acht de SRL oplosbaar of hanteerbaar. Ongeveer de helft van de studenten reist dagelijks of in het weekend met (voornamelijk) de trein naar huis en is daardoor bekend met de drugproblematiek op en rond het station. Er zijn voorzover de SRL weet nooit incidenten geweest tussen studenten en drugverslaafden. Daarmee is niet gezegd dat de problematiek in de ogen van de studenten meevalt. Het station blijft onaantrekkelijk en dat maakt Heerlen ook onaantrekkelijk. De SRL weet dat er studenten zijn die expliciet aangeven dat ze niet in Heerlen willen wonen vanwege het slechte imago⁸. Over de wijk Zeswegen kan de SRL geen oordeel geven, omdat hij de wijk niet kent.

Ook een docente fysiotherapie wijst de nieuwbouwlokatie van de Hogeschool aan de CBS-weg niet van de hand. De omgeving is er niet echt gezellig en ligt wat 'verloren', maar dat schaadt volgens haar niet het functioneren van de Hogeschool op die plek. Zij ziet de goede bereikbaarheid per trein en bus als een voordeel, dat tegen het genoemde nadeel opweegt.

De (plaatsvervangend) SRL Facilitaire Dienstverlening van de sector Economie acht de lokatie aan de CBS-weg in de huidige situatie niet geschikt voor onderwijsdoel. Indien de prostitutie aan de CBS-weg en de drugproblematiek op het station geheel zouden zijn verdwenen, dan wordt de lokatie wel geschikt geacht. Het eerste is volgens de SRL nog wel voor elkaar te krijgen, het tweede niet. Volgens de SRL moet een nieuwe Hogeschool een voorbeeld stellen, en dat kan niet met een lokatie in Heerlen, laat staan Zeswegen. Over de wijk Zeswegen is de SRL niet zo te spreken. Hij heeft er zelf 4 jaar gewoond en in die tijd geconstateerd, dat er een lage sociale controle en samenhang is. Ook zijn de SRL een aantal gewelddadige incidenten in de wijk bekend. Dat de wijk een slechte naam heeft kan hij zich voorstellen, maar deze naam is in de beeldvorming slechter dan de wijk verdient. Op open dagen vragen **ouders** incidenteel naar de veiligheidssituatie in Zeswegen. Aankomende **studenten** maken zich daar naar volgens de SRL minder

⁸ Overigens wordt dat imago niet alleen bepaald door de drugsproblematiek, maar ook door de in de ogen van de studenten beperkte ontspanningsmogelijkheden in de avond-en nachtelijke uren.

druk om.

De voormalige SRL van de sector Techniek en momenteel lid van de sectordirectie Techniek vindt de lokatie aan de CBS-weg niet geschikt voor de Hogeschool. Hij heeft meer het campus-idee voor ogen: tastbare rust, goed transport en relaties met scholen en bedrijventerreinen. De lokatie aan de CBS-weg druist hier tegenin. De sector techniek loopt in studentenaantallen terug, maar ziet wel het percentage vrouwen (nu $\pm 10\%$) stijgen. Volgens de voormalige SRL is de lokatie aan de CBS-weg vooral voor vrouwelijke studenten veel bedreigender. Hierdoor zou de groei van deze doelgroep wel eens geremd kunnen worden. Over de wijk Zeswegen is hij negatief. "Tot in Geleen is bekend wat voor een buurt het is". Wanneer je in deze tijd van teruglopende studentenaantallen een nieuwe school gaat bouwen, moet je alle positieve criteria aangrijpen die er voorhanden zijn. Met een keuze voor Zeswegen is daar geen sprake van, volgens deze respondent. Een eveneens voormalig SRL bij de sector Techniek en momenteel docent technische natuurkunde is van mening, dat Zeswegen geen goede lokatie is voor de Hogeschool. De lokatie is geïsoleerd van het centrum en maakt een unheimische indruk. Daarnaast is er natuurlijk de problematiek met betrekking tot de drugs en prostitutie. Dit alles zal potentiële studenten afstoten. Zeker als in de toekomst meer aan avondcursussen en -practica zal worden gedaan⁹. Mocht de Hogeschool toch op Zeswegen komen en er gebeurt wat negatiefs, dan "is het goed fout". De buurt heeft een slechte naam en dan wordt dat nog eens bevestigd. Zoiets gaat ongetwijfeld doorwerken in teruglopende studentenaantallen, aldus deze voormalige SRL.

De *studentendecanen* van de sectoren Techniek, Economie en Gezondheidszorg zijn zeer eensgezind in hun oordeel over de nieuwe lokatie. Zij vinden die op geen enkele manier geschikt voor de Hogeschool. Grootste nadeel van de lokatie is de slechte naam van Zeswegen, veroorzaakt door met name prostitutie en onveiligheid(sgevoelens). Of er nu feitelijk iets gebeurt of niet, de wijk heeft een stigma. Het wegnemen van alleen de prostitutie is niet genoeg. Alle risico's moeten worden uitgebannen die de Hogeschool kunnen gaan verbinden met een slechte naam. Dit betekent dat ook de drugproblematiek op het station zal moeten verdwijnen, en dat bijvoorbeeld ook de grond geen enkel spoortje verontreiniging mag bevatten. Het beeld dat bestaat van een Hogeschool is heel belangrijk, zo stelt men. Een slecht imago is snel opgelopen. Het imago van Heerlen is (buiten Heerlen) al niet best. Een lokatie op Zeswegen zal dat imago eerder versterken dan afvlakken. Tenslotte worden volgens de studentendecanen op het station regelmatig (bepaalde typen) studenten aangesproken door drugdealers en -verslaafden. Tot slot de mening van *studenten* en hun ouders.

De mening van studenten is op twee manieren gepeild: via een groepsinterview (met drie meisjes en twee jongens; drie van de vijf hebben zitting in de MR) en via een telefonische enquête onder 10 willekeurig uit de lijst van studenten geprikte respondenten.

Eerst geven wij de mening van de studenten weer die als groep zijn geïnterviewd. Zij zijn bijzonder negatief over een Hogeschool op de lokatie Zeswegen. Zeswegen als totaal gebied (dus de bouwlokaties en de bestaande woonwijk tezamen) heeft een slechte naam, de grond is verontreinigd, men heeft er een onveilig gevoel en het onbewoonde stuk (de bouwlokaties, waaronder ook die van de Hogeschool) noemt men "grauw". De bestaande woonwijk Zeswegen wordt echter niet als problematisch beschouwd. Het is daar volgens de studenten netjes (geworden) en

⁹ Onder andere in het kader van betere serviceverlening aan studenten valt uitbreiding van het avondprogramma en de avondopenstelling van voorzieningen (zoals de bibliotheek) te verwachten; zie ook noot 3.

met de buurtbewoners zijn geen problemen. Grootste probleem van de lokatie aan de CBS-weg is de veiligheid. Jongeren zijn behoorlijk bang voor de drugproblemen op het station. Men ondervindt er regelmatig last van (aangesproken worden door junks, onveilig voelen). De drugproblematiek zal, wanneer de hogeschool gevestigd is aan de CBS-weg, in de ogen van de studenten richting school schuiven. Dit betekent een toenemende kans op diefstal in en rond het schoolgebouw en zal uiteindelijk leiden tot hoge hekken rond de school (gevangenisidee). De studenten zijn verder van mening dat de invloed van ouders op de schoolkeuze van hun kinderen niet mag worden onderschat. Vele ouders weten niet alleen dat Heerlen een drugstad is, maar kennen ook de slechte naam van Zeswegen. Dat gaat ongetwijfeld studenten kosten, meent men¹⁰. Verder wordt Heerlen door de huidige studenten al niet echt als een leuke, gezellige studentenstad beschouwd. Zij zouden uit dat oogpunt liever in Maastricht zitten. Deze stad heeft, ook buiten Limburg, veel meer uitstraling dan Heerlen, vindt men.

Vervolgens geven wij de mening weer van de studenten die telefonisch zijn geïnterviewd.

Men vindt Heerlen vaak een beetje saai, er valt niet veel leuks te beleven.

De studenten zeggen allemaal **zelf** te kiezen voor hun studieplek. Een klein deel woont op kamers, de rest bij de ouders.

Het merendeel komt vaak op het station. De meesten daarvan vinden de situatie daar niet zo best, ze hebben er weinig concrete last maar vermijden het gebied liefst 's avonds. Een klein deel noemt de toename van het aantal surveillerende agenten als een verbetering.

Het grootste deel weet van de nieuwbouwplannen, maar in de meeste gevallen weet men de lokatie niet te noemen (dit werd dan door de interviewer verteld). De helft kent de wijk niet en kan dus niet oordelen over de veiligheid en het imago. De andere helft is deels neutraal en deels negatief. Men noemt in het laatste geval 'drugs' en 'criminaliteit'. Geen van de studenten wijst de lokatie echter af. Men verwacht dat er van de vestiging van de Hogeschool een positieve verandering op de omgeving zal uitgaan.

De studenten verwachten geen problemen op de lokatie, op een enkele uitzondering na, die verwacht dat mensen er lastig gevallen zullen worden. Wel verwacht men dat het niet zo leuk zal zijn om 's avonds naar die plek te gaan omdat de sfeer er dan vermoedelijk niet prettig zal zijn.

Als laatste in de reeks van geïnterviewde gebruikers van de Hogeschool komen de *ouders* van studenten aan het woord. Daarvoor zijn uit de lijst van de Hogeschool eveneens 10 willekeurige respondenten geprikt (niet de ouders van de responderende studenten).

De meesten noemen het drugsprobleem in Heerlen. Men vindt dit op het station duidelijk zichtbaar en heeft hier gevoelens van onveiligheid bij. De situatie is wel verbeterd met de komst van de politiepost aan de voorzijde van het station maar 's avonds is het daar nog steeds niet prettig en voelt het onveilig.

Voor Heerlen kiest men omdat studenten thuis willen blijven wonen en andere

10 Hier wordt door studenten bewust of onbewust een verband gelegd tussen angst voor criminaliteit en gedrag. Dat een (vermeend) criminaliteitsrisico kan leiden tot gedragsaanpassingen, is in verschillende onderzoeken onderwerp van studie geweest. Een goed naslagwerk vormt voor een in deze materie geïnteresseerde lezer het verzamelwerk "Angst voor criminaliteit", dat is samengesteld door F.W. Winkel en A. van der Wurff (Swets en Zeitlinger, Amsterdam/Lisse, 1990). Er zijn verschillende soorten gedragsaanpassingen (die deels ook ter sprake kwamen in het groepsinterview): andere kleding aantrekken, tas onder de jas verbergen, ander vervoermiddel kiezen, andere routes kiezen, in groepjes lopen, verdedigingsmiddelen meenemen, activiteit op andere tijden ondernemen, geheel afzien van activiteiten. Al deze gedragsaanpassingen werken vrijheidsbelemmerend en zijn dus schadelijk voor het welbevinden van studenten, maar alleen de laatste twee typen gedragsaanpassing vormen een bedreiging voor de exploitbaarheid van de school als 'bedrijf'.

mogelijkheden ver weg gelegen zijn. Maar een klein gedeelte van de ondervraagde ouders hebben kinderen die op kamers wonen.

De ouders vinden het station niet prettig, ze zien en horen veel van/over 'onraad', maar er is zelden iemand concreet lastig gevallen.

De meesten weten wel van het nieuwbouwproject, echter niemand weet de lokatie te noemen. (In dat geval werd het door de interviewer verteld).

Eén ouder omschrijft Zeswegen direct met het woord 'prostitutie'. Verder wordt de wijk soms 'asociaal' of 'drugswijk' genoemd. Een minderheid van de ouders heeft nog nooit van de wijk gehoord. Die kan dus ook geen oordeel over de wijk geven. Prostitutie wordt overdag niet als een probleem gezien, 's avonds wel.

De buurt is verlaten en te rustig. De helft zegt niet te kunnen oordelen over de veiligheid van de lokatie, de andere helft verwacht dat zowel jongens als meisjes lastig gevallen zullen worden. Doch het merendeel van de ouders zegt dat hun kind op zichzelf kan passen, en oud genoeg is om met die situatie om te kunnen gaan; ook al vinden zij het prettiger als de kinderen **niet** geconfronteerd zouden worden met de prostitutie.

De invloed van de ouders op de schoolkeuze is beperkt. Er zijn ook meestal geen werkelijke alternatieven voor een opleiding elders voorhanden, zegt men.

Samenvattende indruk

Men staat neutraal tot negatief en in sommige gevallen uitgesproken negatief tegenover de geschiktheid van de lokatie Zeswegen voor de nieuwbouw van de Hogeschool, waarbij de geringe uitstraling van de lokatie, het problematische imago van het gebied Zeswegen en onveiligheidsgevoelens, welke laatste voor een belangrijk deel worden ingegeven door de drugscene rond het station, bepalend zijn voor de meningen die naar de negatieve kant doorslaan.

6 Precedenten

De school *Coriovallum* is 3 jaar geleden gefuseerd met het Sinter Meerten-college. Bij de opheffing van de vestiging aan de Gasthuisstraat heeft de drugproblematiek geen enkele rol gespeeld, zo stelt het geïnterviewde directielid. Wel zijn er in het verleden vraagtekens gezet bij het teruglopen van het aantal studenten. De directie en docenten hadden het vermoeden dat de aanwezigheid van de drugsce­ne in de omgeving een rol gespeeld zou kunnen hebben, maar men heeft dat niet hard kunnen maken. Er zijn geen duidelijke geluiden over on­veiligheidsgevoelens van leerlingen, leerkrachten en ouders van leerlingen ontvangen, aldus de geïnterviewde.

Voor de *polytechnische faculteit* van de hogeschool Rotterdam is de tegenover de school gelegen gedoogzone voor straatprostitutie een doorn in het oog. De faculteit doet er alles aan om de gedoogzone verplaatst te krijgen. Men is juridisch al tot de Raad van State geweest, echter (nog) zonder resultaat. Er bestaat inmiddels al een halve meter dossiers over de 'zaak'. Ook hier heeft het bestuur van de faculteit het vermoeden dat de prostitutie-problematiek wel eens bijgedragen kan hebben aan een verminderde toestroom van studenten. Maar dit kunnen ook andere factoren zijn geweest: het is niet hard te maken. De gedoogzone wordt 's avonds duidelijk gemeden, getuige het geringe gebruik van de ingang aan de G.J. de Jonghweg en het grote gebruik van de ingang 'om de hoek'. Dat laatste is in elk geval wel een hard gegeven, evenals de eerder genoemde 'halve meter dossiers'.

De nieuwbouw van de *Haagse Hogeschool* komt op een lokatie, die wat ligging betreft redelijk te vergelijken is met Heerlen. Het betreft het achterspoorse bedrij­vengebied Laakhaven, dat een gedoogzone voor prostitutie in de on­middelijke nabijheid alsmede een negatief imago heeft. De verwachting is dat het negatieve imago zal verdwijnen, omdat het gebied na totale sloop in zijn geheel zal worden herbouwd tot een stedelijk gebied met woningen, kantoren en de hogeschool. De achterkant van het station wordt daarbij niet vergeten en zal als volwaardige voorkant herrijzen. De nabijgelegen prostitutiezone ligt niet direct op de route van station HS naar de hogeschool, maar zal op verzoek van de gebruikers van het toekomstige gebied toch worden ingekort, zodat passanten niet oog in oog met de prostitutiescene komen te staan. De gemeente en politie hebben hiermee reeds ingestemd.

Samenvattende indruk

Een samenvattende indruk van de drie precedenten is moeilijk te geven, omdat ze ongelijksoortig zijn. Twee indrukken zijn prominent: een prostitutiescene is slecht verenigbaar met de exploitatie van een schoolvoorziening en een negatief imago kan, mits integraal, worden aangepakt en hoeft niet te leiden tot een blijvende smet op de naam van een gebied.

7 Overige informatiebronnen

Naast bovenstaande kwalitatieve gegevens was het de bedoeling om ook kwantitatieve gegevens te verzamelen. Gekozen was voor twee bronnen:

- aangiften en meldingen van delicten bij de politie;
- een onlangs gehouden slachtofferenquête in onder andere Heerlen.

Wat betreft de aangiften en meldingen raadde de politie af deze te gebruiken, aangezien de gegevens weinig betrouwbaar zijn.

Bij de slachtofferenquête daarentegen is de betrouwbaarheid van de gegevens wel hoog. Echter, de rapportage van het slachtoffer-onderzoek bevindt zich nog in conceptstadium. Het verzoek van de Hogeschool om alvast de voor de risico-analyse benodigde gegevens vrij te geven, is door B&W niet gehonoreerd. Eerst wil men kennis nemen van de totale rapportage.

8 Conclusie

De probleemstelling dient op twee manieren benaderd te worden:

- lopen gebruikers van de Hogeschool op de nieuwe lokatie een verhoogd risico voor hun persoonlijke veiligheid (hierna te noemen: criminaliteitsrisico)?
- loopt de exploitatie van de Hogeschool op de nieuwe lokatie gevaar (exploitatie-risico)?

De resultaten van het onderzoek geven de conclusie in dat een verhoogd criminaliteitsrisico, waar het gaat om de kans op feitelijk slachtofferschap van criminaliteit, niet het probleem is, maar dat de nieuwe lokatie een **exploitatie-risico** met zich mee brengt.

Deze conclusie kan als volgt worden onderbouwd.

Te beginnen met de eerste benadering van de probleemstelling (de kans op feitelijke onveiligheid) geldt dat er, uitgaand van de huidige situatie van het optreden van werkelijk hinderlijke criminaliteit of overlast geen sprake hoeft te zijn, mits maatregelen worden genomen, zoals bedrijven ter plekke nu al hebben genomen, alsmede openbare orde-maatregelen in het kader van de straatprostitutie, zoals toegezegd door de gemeente.

Een tweede aspect is de **angst** voor criminaliteit, ook wel subjectieve onveiligheid genoemd. Dit aspect raakt beide benaderingen van het probleem. Het is schadelijk voor het welbevinden van studenten (er is dan sprake van wat men zou kunnen noemen 'welzijnsrisico'), maar onveiligheidsgevoelens kunnen ook een effect hebben op het gedrag, en dan kunnen zij ook schadelijk zijn voor de exploitatie van de Hogeschool ('exploitatie-risico'). Subjectieve onveiligheid is een probleem voor heel Heerlen, maar niet specifiek voor Zeswegen. De drugscene rond het station is verantwoordelijk voor een verhoogde mate van subjectieve onveiligheid, los van een eventueel ook verhoogd niveau van objectieve onveiligheid, voor iedereen die voor zijn activiteiten in het stationsgebied moet zijn. Dit speelt 's avonds sterker dan overdag, omdat het 's avonds stil wordt op straat en de verslaafde gebruikers meer gaan opvallen. Dat raakt ook de veiligheid en de exploitatie van de Hogeschool (die immers in toenemende mate faciliteiten wil aanbieden voor avond-activiteiten), maar op welke lokatie de Hogeschool binnen Heerlen komt te staan maakt dan geen significant verschil.

De drugscene speelt ook in de tweede benadering van de probleemstelling (het exploitatie-risico) een voorname rol. De drugscene bezorgt Heerlen zowel binnen als buiten Limburg een negatief imago. De aanwijzingen dat dit de Hogeschool parten speelt in haar exploitatie, los van de keuze van de nieuwbouwlokatie, zijn niet te negeren. De keuze voor de nieuwbouwlokatie Zeswegen biedt voor dit gegeven geen compensatie in de gewenste richting. Integendeel, met uitzondering van de huidige gebruikers leeft het gevoel dat de naam Zeswegen zowel binnen als buiten Heerlen een negatieve klank heeft. Het prostitutieprobleem op de CBS-weg en de indruk die bestaat dat er sociale problemen spelen in het woongebied zijn daar verantwoordelijk voor. De goede bereikbaarheid per trein en bus is het enige werkelijke voordeel dat de lokatie daar tegenover stelt.

In aanmerking nemend dat de Hogeschool in een 'markt' moet opereren waarin klanten keuzevrijheid hebben en de Hogeschool zich dus moet kunnen profileren op haar klantvriendelijkheid, moet het antwoord bij de tweede benadering van de probleemstelling luiden dat de keuze voor Zeswegen een verhoogd exploitatie-risico betekent voor de Hogeschool.

Bijlage: Overzicht geïnterviewde personen

Huidige gebruikers van het gebied

- CBS: de heren Bouland en Van Kerk-Oerle, VGM-stafleden
- VSL: de heer Odekerke en mevrouw Kladder, respectievelijk hoofd technische zaken en hoofd algemene zaken
- NCIV: mevrouw van Loo, hoofd interne dienstverlening en de heer Wolfs, directeur
- Wijkvertegenwoordigers Zeswegen: de heren Kortekaas en Leo Doomen, respectievelijk medewerker bij buurtwerk Zymosa en bewoner
- Verhuurders van sociale woningen: de heer Derks, werkzaam op de afdeling verhuur van woningbouwvereniging Glück-Auf en de heer Fischer, manager regiokantoor Eygelshoven van Stichting Woningbeheer Limburg
- Ex-bewoner: de heer Klaassens

Beleidsmakers van gemeente en politie

- Burgemeester: de heer Pleumeekers
- Coördinator bestuurlijke preventie: de heer Teunissen
- Politie: de heer Vodeb, chef basiseenheid Heerlen-centrum
- Dienst stadsontwikkeling: de heer Duijsens, coördinator stadsontwikkeling en de heer Knipscheer, stedenbouwkundige
- Dienst Welzijn: mevrouw van der Mee, voorzitter werkgroep Sociale Veiligheid

Hogeschool Heerlen

- Plaatsvervangd SRL van de sector Onderwijs en tevens voorzitter van de MR: de heer Bonte
- SRL sector Gezondheidszorg en tevens lid van de MR: de heer Slangen
- Plaatsvervangend SRL facilitaire Dienstverlening van de sector Economie: de heer Bielders
- Voormalig SRL Techniek en lid van de sectordirectie Techniek: de heer Geelen
- Docent aan de sector Techniek: de heer Landheer
- Docent aan de sector Gezondheidszorg (Fysiotherapie): mevrouw Janssen-Noordman
- Studentendecanen van de sectoren Techniek, Economie en Gezondheidszorg: respectievelijk de heren Brands, Schreurs en Wehrens
- Vijf studenten: Sjef Cremers (2e jaars afdeling HLO sector Techniek), Monique Aretz (2e jaars PABO), Lex de Groof (1e jaars electro sector Techniek), Jacqueline Leender (4e jaars Ergotherapie) en Donné Opheij (1e jaars Ergotherapie)

Precedenten

- Corriovallum: de heer Wegman
- Juridische Faculteit Rotterdam, de heer Manak
- Haagse Hogeschool: de heer Van der Zanden, landschapsarchitect bij stadsbeheer en de heer Steenweg, stedenbouwkundige.